

Խ Ա Չ Ի Ն Ճ Ա Մ Բ Ա Ն

Մենք չունինք անոր ծէսը, Կաթողիկոսներու պաշտամունքային այն կարգը՝ զոր կը գործադրեն անոնք Եկեղեցւոյ մէջ, Խաչելութեան պատկերաշարքի մը առջևէն թափօրական անցք կատարելով աղօթքով, երգով, Ս. Գրական ընթերցումածներով ու ծնրադրութեամբ, և զոր աւելի հանդիսաւոր եղանակաւ կը կատարեն անոնք հոս մանաւանդ, Ս. Քաղաքին մէջ, Ռիտուալներու տողանցութեամբ այն ճամբաներէն՝ ուսկից կ'աւանդուի թէ անցաւ դատապարտուած Փրկիչը, երբ զինուորներ զԱյն դէպի Գողգոթա կ'առաջնորդէին՝ խաչը ուսին՝ չարերու հայհուլներուն և զգայուն հողիներու լացին մէջէն:

Բայց ունինք անոր խորհուրդը. դա՛յն կը պաշտենք ո՛չ միայն խաչի տօներուն, երբ «Խաչի քո Քրիստոս» երգն ի բերան համերամ ժողովուրդով կ'երկրպագենք խաչին պատկերին և անով խորհրդանշուած Վիշափ և Քաջութեան մտածումին առջև. ո՛չ միայն Աւագ չարթուան ընթացքին, երբ Խաչի Ճառին արեամբ լուսաւորուած էջերը կը բացուին մեր հակառակին առջև, եղբայրականօրէն տիրուր և աստուածայնօրէն միեմ իրադարձութիւններու յաջորդականութեան մը մէջէն, այլ մասնաւորաբար Յարութեան մեծ Տօնը կանխող պաշխարհութեան օրերու Քառասներորդական շրջանին, որ Մեծ Պահքն է:

Խաչին ճամբան, մեզի համար, պիտի ըսէի նոյն իսկ՝ մեր Եկեղեցւոյ ըմբռնումովը, Մեծ Պահքն է միայն: Ան է որ, իր պարտադրած մտածափոփումի ժամերովը, կրնայ մարդուն սիրտն ու միտքը տանել շմեռնող Յոյսին ու ապրեցնող Սիրոյ այն խորհուրդին՝ որ խաչին ճշմարտութիւնն է ինքնին: Ատոր է որ կ'առաջնորդէ ահա մեզ Եկեղեցին, հանգրուան առ հանգրուան, եօթը եօթնականներուն պաշխարհութեան ուղիէն:

Ապաշխարութիւն. բայց այս բառը՝ սուգի, հրաժարումի կամ պահեցողութեան հասարակ առումներէն շատ աւելի բարձր իմաստ մը ունի քրիստոնէական հաւատքին համար: Ու Եկեղեցին ա՛յդ բանն է որ կը հասկցնէ մեզի պաշտամունքի այն կարգաւորութեամբ, որուն մէջ աստուածային խօսքը, նւիրական խորհուրդը և սրբազան երգը, այսինքն Ս. Գիրքը, Ծիսարանը և Շաբակնոցը իրենց ամենէն հարուստ մասերը կը հիւսեն, հողիի կեանքը նորոգելու համար մեր մէջ:

Այդ բառը կը նշանակէ արդարեւ ինքզինքը ի վիճակի դնել անկեղծօրէն քննելու իր ներքինը, կանպ առնելու տեղի ունեցած վրիպումներուն առջև, տրտմելու և զզջարու համար անոնց պատճառած աւերին վրայ, և, առանց ընկճուելու պատահած անկումներու պատճառած սոսկումէն, Աստուծոյ սիրոյն զգացումովը զօրացած, բազմալ և հաւատալ բարոյական վերականգնումի կարելիութեան:

գլու կրօնական և ընկերական էակ է ի բնէ՝ և յոր պատճառաւ բարոյական անհրաժեշտութիւն է որ տնտեսութեան այդ սկզբունքը իրականանայ նաև իր անհրաժեշտութիւնէն դէպի գուրա և դէպի վեր՝ առ ընկերն և առ Աստուած յաբարերութեան մէջ։ Պէտք է որ ընկերական կեանքը իրականանայ պարտուց և իրաւանց հաւասարակշռուած չափի վը վրայ, արդարութեան տգացումը ամենէն կենդանի ձգտումն ընելով խիղճին։ Իսկ ինքզինքը Աստուծոյ կամքին ենթարկելով՝ անոր թաղաւորութիւնը իր վրայ հրաւիրելու տենչը պէտք է լինի մշտական բերում մը պիտին։

Երբ հաւատացեալը կը ջանայ և կը յաջողի այսպիսի խոկումներով, այսպիսի ներշնչումներով, այսպիսի յօժարութիւններով և յանձնառութիւններով մշակել իր մէջ ներքին կեանքը, պիտի դգայ ընդհուպ անգիտմը իր մէջ հոգեկան զօրութեան մը, որ դալուստն է իր մէջ աստուածային ճշմարտութեան, և որուն ի տես՝ կը բերկրի միայն հոգին, ինչպէս պիտի բերկրէին — եթէ կաթօնային զգալ քս խորհիլ — անտառին ծառերը, տեսնելով՝ դարնանասկիզբին՝ թէ կտրիչ ի ձեռին կու գայ իրենց տէրը, յօտելու և մաքրելու համար իրենց գոս և վիրաւոր մասերը։

Այսպէս է ահա խաչին ճշմարիտ և դադափարական ճամբան. լի՝ տաժաններով, զի կուեններուն ամենէն դժուարինն է այն՝ զոր մարդ մղել կը պարապուորի իր բնութեան այլևս մաս դարձած կիրքերուն դէմ։ Բայց նոյն առեւն նաև երանաւէտ՝ երբ գիտակից սիրով և յօժարութեամբ անձնամատոյց կը լինինք անոր։ Կորսուած երջանկութիւնը, զայն վերադառնելու համար թափուելիք ջանքը, անոր ստացումը ապահովելու համար ի գործ դրուած հոգեկան տնտեսութիւնը՝ ընկերական անաքինութիւններով և ի խորոց սրտի հաղորդակցութեամբ Աստուծոյ հետ։ Եւ ահա այդ ճամբուն հանգրուանները, որոնցմէ անցած է միշտ հաւատքի մարդը։ Եւ զայդ մեղի մատնանիչ կ'ընէ դարձեալ ահա Մեծ Պահքը, իր ծիսական վարդաւորութեան խորհրդաւոր և պատկերաւից սարուածքով։

ԹՈՐԳՈՍ ԱՐՔԵՊՍ. ԳՈՒՇԱԿԵԱՆ

